

Stockholm den 20 oktober 2023

R-2023/1155

Till Justitiedepartementet

Ju2023/01567

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 27 juni 2023 beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17).

Sammanfattning

Med beaktande av att promemorians förslag innebär långtgående ingrepp i den personliga friheten och den enskildes rättssäkerhet samt i förlängningen påverkar vårt öppna samhälle, ifrågasätter Advokatsamfundet att förslagen tagits fram av en ensam utredare på uppdrag av justitiedepartementet. Advokatsamfundet anser att denna typ av lagförslag borde ha gjorts till föremål för en betydligt noggsammare utredning med bl.a. experter från berörda aktörer inom rättssamhället.

Advokatsamfundet, som hänvisar till tidigare yttranden i relevanta frågor,¹ avstyrker förslaget att införa en lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser.

I varje demokratisk rättsstat gäller att polis och åklagare har att visa att det finns tillräcklig anledning att ingripa på ett integritetskränkande sätt mot enskilda. En

---

¹ Se exempelvis Advokatsamfundets remissyttrande den 17 oktober 2022 över departementspromemorian Vistelseförbud för barn (Ds 2022:12), den 15 januari 2021 över promemorian En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23) samt den 4 mars 2004 över delbetänkandet Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74).

hörnsten i vår rättsstat är vidare att den som utsätts för statens maktmedel på ett sätt som inskränker dennes grundläggande fri- och rättigheter, alltid ska få sin sak prövad av domstol. Det är då inte rimligt att polis och åklagare på egen hand i stor utsträckning ska kunna bestämma vilka som ska utsättas för åtgärder som begränsar den enskildes grundläggande friheter, särskilt inte utan föregående domstolsprövning.²

Advokatsamfundet är av uppfattningen att tillräcklig analys av vad ett sådant förslag skulle innebära, såväl för individen som för samhället i stort, saknas i utredningen. Ett generellt vistelseförbud är en alltför stor inskränkning av den personliga friheten i vårt samhälle. Undersökningar från våra grannländer Danmark och Norge visar att liknande lagstiftning i praktiken inte används; detta i sin tur leder till slutsatsen att införandet av vistelseförbud är en oproportionerlig åtgärd som kommer att påverka samhället negativt. De regler som i dag finns i polis- och ordningslagen är enligt Advokatsamfundet tillräckliga.

Advokatsamfundet är vidare av uppfattningen – för det fall aktuellt lagförslag ändå skulle antas – att den enskilde bör ha en ovillkorlig rätt till offentligt biträde. Advokatsamfundet instämmer inte med utredarens uppfattning att ett vistelseförbud är att jämföra med ett ordinärt kontaktförbud, utan är en mycket mer omfattande inskränkning av den enskildes frihet. Mot bakgrund av att ett beslut om vistelseförbud är en inskränkning i en individs rörelsefrihet inom landet, bör denne ha en ovillkorlig rätt till offentligt biträde.

Advokatsamfundet anser avslutningsvis att lagförslaget bör tidsbegränsas.

Synpunkter

Inledande synpunkter

Advokatsamfundet kan konstatera att det pågår flera utredningar innebärande att olika former av fri- och rättigheter inskränks i en mycket hög hastighet. Det är fråga om stora förändringar för såväl individ som samhället. Det är svårt att få en tydlig överblick avseende konsekvenserna för den enskilde och för den personliga integriteten.

Advokatsamfundet anser att de utredningar och lagförslag som för närvarande i snabb takt föreslås, på ett betydande sätt inskränker de fri- och rättigheter som har varit

---

² Enligt 20 § i förslaget till lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser, framgår att domstolsprövning ska ske först om detta begärs av den enskilde som förelagts ett vistelseförbud.

grundläggande i svensk rätt under lång tid. Det är lagförslag som kommer i snabb takt och utan närmare analys vad lagstiftningen innebär för ett demokratiskt rättssamhälle.

Inskränkningen är för omfattande och lagstiftningen är vare sig nödvändig, effektiv eller proportionerlig

Det är Advokatsamfundets uppfattning att de regler som i dag finns i ordnings- och polislagen är tillräckligt omfattande såvitt avser möjligheten att avvisa en individ från en viss plats. Det föreligger således enligt Advokatsamfundet inte skäl att införa ett generellt vistelseförbud avseende en avgränsad plats. Inskränkningen i den enskildes frihet är vidare för stor och även främmande för svensk rätt. Kontaktförbuds- och tillträdesförbudslagstiftningen är betydligt mindre inskränkande för en individ eftersom dessa riktar sig mot en bestämd person eller en bestämd plats och inte ett helt geografiskt område. En sådan reglering kan komma att innebära att man inte kan träffa släkt, vänner eller andra närstående. Utifrån de slutsatser som har dragits i såväl Danmark som Norge, drar Advokatsamfundet slutsatsen att ett vistelseförbud inte heller i Sverige skulle ge några större effekter.

Till skillnad från befintlig lagstiftning som begränsar rätten för en person att vistas på en viss plats, skulle det nu föreslagna vistelseförbudet baseras på en riskbedömning, utan krav på konkret brottsmisstanke eller att den enskilde tidigare måste ha dömts för brott i området. Utifrån vad som framgår av den i promemorian redovisade Europadomstolspraxisen,³ anser Advokatsamfundet att ett sådant vistelseförbud, för att vara förenligt med rättighetskatalogen i Europakonventionen, inte kommer att kunna användas i någon större utsträckning i Sverige. Det är således Advokatsamfundets uppfattning att införandet av en sådan lagstiftning som föreslås i sig är oproportionerlig i ett demokratiskt samhälle som det svenska och får negativa verkningar för samhället i stort. Det kan vidare antas att reglerna – i likhet med i Danmark och Norge – inte kommer att tillämpas i någon större utsträckning. Advokatsamfundet anser därför att det saknas tillräckliga skäl för att i svensk rätt införa så långtgående inskränkningar i den personliga rörelsefriheten som nu föreslås.

Rätten till ett offentligt biträde bör vara ovillkorlig

Enligt förslaget ska en individ mot vilken en ansökan om vistelseförbud riktas, under vissa förutsättningar ha rätt till ett offentligt biträde. Enligt promemorian kan ett

---

³ Se t.ex. målet *Labita mot Italien* (dom 6.4.2000) och promemorian s. 73.

vistelseförbud generellt sett inte anses innebära en större begränsning av den enskildes rörelsefrihet än vad som typiskt sett gäller för ordinära kontaktförbud.⁴

Advokatsamfundet delar inte denna bedömning. Enligt Advokatsamfundets uppfattning är ett vistelseförbud en betydligt mer långtgående inskränkning av den personliga friheten än t.ex. kontakt- eller tillträdesförbud. Det aktuella förslaget innebär de facto att en person straffbeläggs för det fall han befinner sig på en viss plats i strid mot vistelseförbudet. Det är Advokatsamfundets uppfattning att en person bör ha en *ovillkorlig* rätt till offentligt biträde när en ansökan om vistelseförbud initieras, med hänsyn till den betydande inskränkning av den personliga friheten som ett vistelseförbud innebär.

Det kan vidare konstateras att statens kostnader för en ovillkorlig rätt till rättsligt biträde i sammanhanget inte skulle bli särskilt stora.⁵

Övrigt

Eftersom förslaget innebär att enskildas rörelsefrihet får begränsas, att deras geografiska position får övervakas och att personuppgifter kommer att behandlas i ökad utsträckning av rättsvårdande och brottsbekämpande myndigheter, utan att personen i fråga behöver vara misstänkt för ett konkret brott, anser Advokatsamfundet att en eventuell lagstiftning bör tidsbegränsas. Detta för att effekterna av en lagstiftning om tillträdesförbud ska kunna utvärderas i fråga om dess behov, effektivitet och proportionalitet.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

---

⁴ Se promemorian s. 116.

⁵ Se promemorian s. 72, där det anförs att det, i linje med tillämpningen av regleringen om ett tillträdesförbud och de nordiska ländernas motsvarigheter till ett vistelseförbud, får antas att antalet meddelade förbud kommer att bli relativt få inledningsvis.